

STYR PÅ ORDKLASSER ?

NAVNEORD
Substantiver

EGENNAVNE
Proprier

TILLÆGSORD
Adjektiver

UDSAGNSORD
Verber

STEDORD
Pronominer

BIORD
Adverbier

FORHOLDSORD
Præpositioner

UDRÅBSORD

TALORD
Numeralier

NAVN & KLASSE:

INTRODUKTION

Ordklasserne kan drille en del. Det er blandt andet fordi, at deres danske navne i flere tilfælde ikke hjælper med vores forståelse af hvilke ord, der er i ordklassen. Vi arbejder i dette forløb både med de danske og latinske betegnelser, men ser i introduktionen på de danske benævnelser. Bagefter skal du øve ordklasserne én ad gangen. Du kommer til at lære om navneord, udsagnsord, tillægsord, egennavne, forholdsord, stedord, biord, talord og udråbsord.

DE DANSKE BETEGNELSER

Nedenfor kan du læse, hvad ordklassen hedder på dansk og latin og hvilke ord, der indgår i hver ordklasse. Giv hver ordklasse et nyt dansk navn, du synes passer bedre til ordklassen og giver meningen i forhold til de ord, der er i den.

DANSK OG LATIN	EKSEMPLER PÅ ORD I ORDKLASSEN	NYT NAVN
NAVNEORD Substantiver	en seng et øje pingviner pigerne brevet bogen	
UDSAGNSORD Verber	at lære spiste at tænke griner fundet hopper	
TILLÆGSORD Adjektiver	lækker god vidunderlig grøn rødt slem	
EGENNAVNE Proprier	Mikkel Aabenraa Grækenland Hadsten Skolevej Mille	
FORHOLDSORD Præpositioner	på mellem ved siden af foran i bagved	
STEDORD Pronominer	vi vores jer sit mig hendes dem	
BIORD Adverbier	ikke måske aldrig næsten helst	
TALORD Numeralier	ti tredje fremogtres fjorten fjerde tyve	
UDRÅBSORD	åh uhm shh wow ih av	

DEL 1: NAVNEORD / SUBSTANTIVER

“ALLE TING PÅ DENNE JORD KALDER VI FOR NAVNEORD”

Navneord dækker over alle ting (genstande) inklusive levende væsner og personer, fx en ugle, et ur. Det er ord, du kan sætte en eller et foran.

OPGAVE 1:

Skriv navneord, der begynder med disse forbogstaver:

d

e

m

i

s

j

p

g

v

OPGAVE 2:

Navneord kan enten være **fælleskøn** (en foran: en nisse) eller **intetkøn** (et foran: et hus). Der er flest ord, der er fælleskøn. Kan du finde otte ord, der er intetkøn (ord med et foran)?

et

et

et

et

et

et

et

et

OPGAVE 3:

Ordene kan bøjes i ental og flertal, fx et øje, flere øjne. Bøj de otte ord fra opgave 2 i flertal:

flere

flere

flere

flere

flere

flere

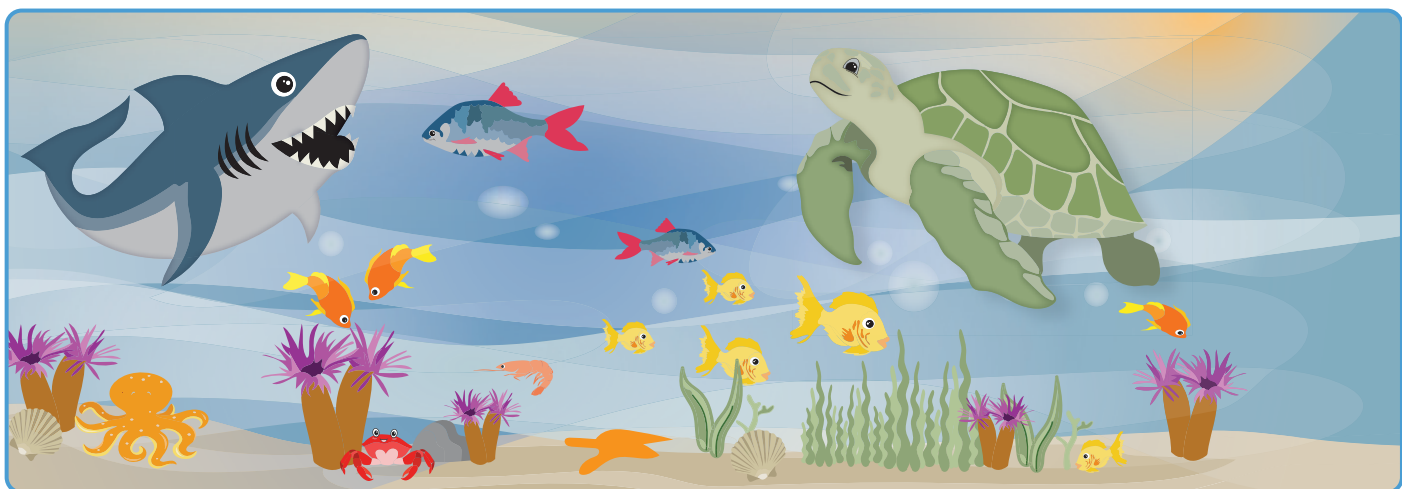
flere

flere

OPGAVE 4:

Find otte navneord på billedet. Indsæt ordene i skemaet og bøj dem i ental og flertal.

Ental ubestemt en/et foran	Ental bestemt en/et bagved	Flertal ubestemt flere...	Flertal bestemt alle...

OPGAVE 5:

Indsæt navneordene (med fed) i den rigtige form i teksten nedenfor:

I en park spiller **dreng** _____ bold med sin far. Han sparker til **bold** _____ med både **fod** _____ og **knæ** _____. Han er god til at jonglere og ville gerne vise det til sine **ven** _____. Der er ingen **tilskuer** _____ i parken, så de spiller uforstyrret. Drengen forestiller sig, at han er professionel og spiller i en af de kendte **klub** _____. "Prøv at ramme bolden med **hoved** _____," siger **far** _____. "Jeg er bange for at ramme mig selv i **øje** _____!"

SAMMENSATTE NAVNEORD

Nogle navneord er sammensat af to selvstændige ord. Disse kaldes for sammensatte navneord. Det er fx solbriller eller nissehue. Disse ord staves ofte forkert, hvilket giver forståelsesproblemer. Der er fx stor forskel på en engelsk lærer og en engelsklærer.

OPGAVE 6:

I butikken sælges sammensatte navneord. Skriv hvilke ting, der sælges. Alle tingene skal være sammensatte navneord.

The illustration shows a circular flea market stall with a sign that reads "LOPPESALG: SAMMENSATTE NAVNEORD". Inside the stall, there is a wooden table with a computer monitor, a purple lamp, a potted plant, and a red gift box. A guitar is leaning against the table. In the foreground, there is a cardboard box containing a purple toy, a green backpack, and a speaker. A guitar string is also visible. Surrounding the stall are several empty rounded rectangular boxes for labeling. One box at the bottom left is labeled "guitarstreng".

OPGAVE 7:

Skriv en sætning med nedenstående ord. Du skal vise forskellen på, om ordene er sammensatte eller ej.

dyr læge

dyrlæge

kortfilm

kort film

rund bold

rundbold

DEL 2: UDSAGNSORD / VERBER

“UDSAGNSORD, NU SKAL DU HØRE, ER HVAD DU OG JEG KAN GØRE”

Udsagnsord er alt det, man kan gøre. Fx smile, skrive, sove. Udsagnsord kan bøjes i forskellige tider. De mest brugte er navneform (at), bydeform, nutid og datid, men ordene kan også bøjes i flere tider.

OPGAVE 1:

Bøj ordene i de fire tider nedenfor:

Navneform at tisse	Bydeform tis!	Nutid jeg tisser	Datid jeg tissede
at lege			
	spis		
		hopper	
at taste			
			badede
		opdager	
	tryl		
at vente			

Alle ovenstående udsagnsord er **regelmæssige**. Det betyder, at deres bøjning i datid følger reglen om at slutte på **-ede**, **-de** eller **-te**. Andre udsagnsord er **uregelmæssige** og har en anden bøjning i datid. Fx bliver **hunden bider** til **hunden bed** i datid.

OPGAVE 2:

Kryds af om nedenstående udsagnsord er regelmæssige eller uregelmæssige:

	regelmæssig	uregelmæssig		regelmæssig	uregelmæssig
at bære	☐	☐	at drikke	☐	☐
at flette	☐	☐	at flyde	☐	☐
at bakke	☐	☐	at vågne	☐	☐

OPGAVE 3:

Ordene nedenfor er alle uregelmæssige. De har altså en anden bøjning i datid. Skriv en sætning med hvert ord. Sætningen skal være i datid.

skrive _____

smide _____

slå _____

gå _____

se _____

slibe _____

tage _____

synke _____

nyse _____

ryge _____

træffe _____

skrige _____

nyde _____

R-problemer. Det kan være svært at høre, men i nutid ender udsagnsordene altid på -r. Det kan du høre i ordet spise (jeg spiser), men det er svært at høre i fx acceptere (jeg accepterer). Du kan i stedet indsætte et ord, hvor du kan høre forskel (fx se/ser, spise/spiser, gå/går).

OPGAVE 4:

Indsæt den rigtige form af ordet i sætningerne nedenfor:

lære I skolen _____ børnene dansk og engelsk.

vandre Bjørnen _____ en lang tur i skoven.

høre Moren råber, men Birgitte _____ ikke efter.

sikre Du skal _____ dig, at døren er låst, inden du går.

skære Mads vil _____ sit æble i stykker.

føre Aab _____ ikke kampen.

blæse Du kan ikke _____ med mel i munden.

vurdere I skolen _____ læreren, hvordan børnene klarer sig.

Er det svært at høre?
Prøv med **se/ser** i stedet for.

Er det svært at høre?
Prøv med **gå/går** i stedet for.

DEL 3: TILLÆGSORD / ADJEKTIVER

“STOR, FLOT, LILLE OG BLÅ – DET ER NEMT AT HUSKE PÅ”

Tillægsord er alle de ord, der beskriver personer, dyr og genstande.

Fx butikken er ny. Min hat er lille og fin. Skibet sejler hurtigt.

OPGAVE 1:

Vælg en ting i klassen og beskriv den for en klassekammerat. Kan han/hun gætte din ting ud fra de beskrivelser, du kommer med?

OPGAVE 2:

Hjælp tyven gennem labyrinten ved kun at gå på tillægsord:

blå	sød	lede	fod	danse	gå	råbe	læse
+	+	+	+	+	+	+	+
skrive	varm	give	hoppe	sparke	kradse	mad	skuffe
+	+	+	+	+	+	+	+
smart	klog	røg	knude	lege	ride	bjørn	øje
+	+	+	+	+	+	+	+
hvid	engel	blod	løbe	klatre	uheldig	flot	vild
+	+	+	+	+	+	+	+
lille	bred	rar	dum	gribe	dejlig	kurv	god
+	+	+	+	+	+	+	+
tale	jordbær	bil	kold	sol	gammel	bombe	dårlig
+	+	+	+	+	+	+	+
spise	ballon	fugl	lav	sur	lækker	vække	fri
+	+	+	+	+	+	+	+
snakke	telt	fisk	ost	abe	træ	dyb	mørk
+	+	+	+	+	+	+	+
smuk	kigge	grim	se	drage	skære	dygtig	kravle
+	+	+	+	+	+	+	+
stor	høj	ur	ensom	ulækker	svær	døv	drikke

Tillægsord **gradbøjes** alt efter, "hvor meget" noget er. Der er fx forskel på, om en kjole er **smuk**, om den er **smukkere** end hendes, eller kjolen er **smukkeste**. Tillægsord bøjes som udgangspunkt alle på samme måde. I 2. grad tilføjes **-ere**, og i 3. grad tilføjes **-est**.

OPGAVE 3:

Bøj de regelmæssige tillægsord i skemaet nedenfor:

1. grad	2. grad	3. grad
kold		
pæn		
varm		
bred		
hvid		
høj		
klog		

De fleste lange tillægsord (med flere stavelser) bøjes ikke ved at tilføje en endelse, men ved at sætte **mere** eller **mest** foran.

Fx interesseret, mere interesseret, mest interesseret.

OPGAVE 4:

Bøj de lange tillægsord i skemaet nedenfor:

1. grad	2. grad	3. grad
populær		
intelligent		
borgerlig		
fremmed		
færdig		
kulturel		
positiv		

Den sidste type tillægsord, du skal lære om, er de uregelmæssige, der enten skifter vokal i deres gradbøjning eller bøjes til et helt andet ord. Fx **lille, mindre, mindst**.

OPGAVE 5:

Bøj de uregelmæssige tillægsord i skemaet nedenfor:

1. grad	2. grad	3. grad
<i>gammel</i>		
<i>god</i>		
<i>slem</i>		
<i>stor</i>		
<i>lang</i>		
<i>ung</i>		
<i>mange</i>		

OPGAVE 6:

Skriv en tekst, der passer til billedet. Brug så mange tillægsord, du kan.

DEL 4: EGENNAVNE / PROPRIER

“LANDE, BYER OG NAVNET PÅ DIN LÆRER – MED STORT SKAL VÆRE”

Alle navne (personer, lande, byer, titler osv.) kaldes for egennavne og skrives på dansk med stort begyndelsesbogstav. Fx **Mona, Langgade, Istanbul**. Hvis egennavnet består af to ord, skrives begge med stort bogstav. Fx ”Fårup Sommerland”. Hvis egennavnet består af tre eller flere ord, skrives det første ord med stort og de andre betydningsfulde ord skrives også med stort. Fx ”**Valdemar den Store**” og ”**Den lille Havfrue**”.

OPGAVE 1:

Skriv egennavne, der begynder med disse for bogstaver:

A	L	Ø
R	F	T
O	K	M

Modsat engelsk skrives indbyggere, ugedage, måneder og sprog ikke med stort på dansk. Derfor hedder det fx **svenskere, lørdag** og **januar**.

OPGAVE 2:

Udfyld skemaet med de lande, sprog og indbyggere, der mangler. Find selv på de sidste to:

Land	Sprog	Indbyggere
Danmark		
	amerikansk	
		kinesere
	japansk	
		tyskere

OPGAVE 3:

Skriv de rigtige landenavne:

Empty boxes for answers:

OPGAVE 4:

Skriv den rigtige benævnelse af indbyggerne i disse lande:

Her er to _____
De bor i Canada.

Her er to _____
De bor på Jamaica.

Her er to _____
De bor i Columbia.

Her er to _____
De bor i Marokko.

DEL 5: FORHOLDSORD / PRÆPOSITIONER

Forholdsord beskriver, hvordan ting eller personer kan være i forhold til hinanden.

Fx Babyen sidder **i** barnevognen. Moren står **ved siden af** barnevognen.

over

blandt

inde i

mellem

under

mod

bagved

ved siden af

på

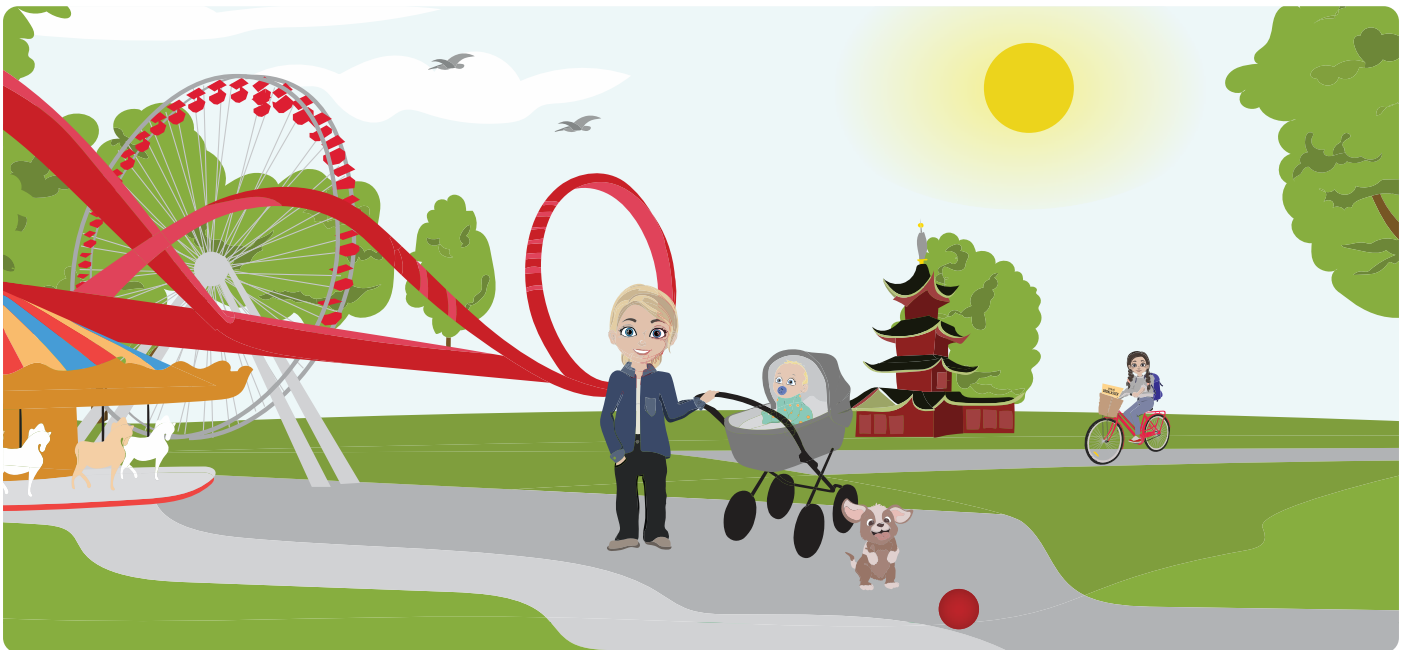
oven på

foran

i

OPGAVE 1:

Skriv sætninger til billedet. I hver sætning skal du bruge et forholdsord.

DEL 6: STEDORD / PRONOMINER

Stedord er ord, der henviser til personer eller ting uden at bruge et navn eller en beskrivelse. Fx **mit, vores, ham**. Man kan sige, at det er ord, vi sætter **i stedet for** personer eller navne.

Følgende ord er stedord:

jeg	mig	min	mit	mine	du	dig
De	Dem	din	dit	han	hun	den
det	ham	hende	sig	hans	hendes	dens
sin	sit	sine	vi	os	vores	jeres
	deres	I	jer	de	dem	

OPGAVE 1:

Vælg fire af ovenstående stedord og skriv en sætning, der giver mening, med hvert ord:

Stedordene hans, hendes, sin, sine og sit bruger vi ofte forkert.

Der er fx stor forskel på meningen i de to sætninger:

Peter tog **sin** cykel og kørte hjem. —→ Her tager Peter sin egen cykel. Det må han godt.

Peter tog **hans** cykel og kørte hjem. —→ Her tager Peter en andens cykel. Nu er han tyv.

**Sin og sit bruges, når der henvises til grundledet i en sætning.
Hans og hendes henviser til noget andet end grundledet.**

OPGAVE 2:

Find udsagnsled og grundled i følgende sætninger og marker med kryds og bolle:

Lotte rider en tur på sin hest. Hesten er flot. Den hedder Pelle. Lotte børste hans manke hver dag.

Hesten er glad for at ride med sin rytter. Lotte har fået en ny sadel af sin veninde Frida i

fødselsdagsgave. Frida er hendes bedste veninde. De går til ridning sammen. Frida har fået nyt ridetøj.

Hun er glad for sit nye tøj. Lotte ønsker sig nyt ridetøj af sine forældre til jul.

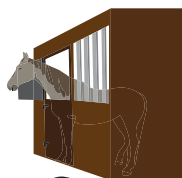
OPGAVE 3:

Indsæt det rigtige stedord i sætningerne. Du skal enten bruge **hans, hendes, sin, sine** eller **sit**.

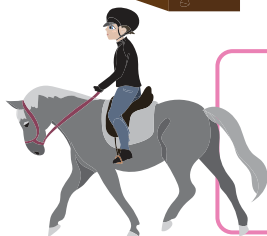
Lotte tager _____ ridetøj og lægger det i _____ taske. Nu ringer hun til _____ veninde Frida og spørger, om hun vil følges til ridning. Det vil Frida gerne, men hun skal først spørge _____ forældre. Frida er lidt misundelig på Lotte, for _____ forældre siger aldrig nej til, at hun må tage til ridning. Frida fortæller Lotte, at hun skal holde øje med _____ hest i dag, for den har været lidt vild på det sidste. Det skal Lotte nok gøre, men hun skal også koncentrere sig om _____ egen hest, for sidste gang lavede den ballade. Hesten bed en fremmed mand i _____ ben.

OPGAVE 4:

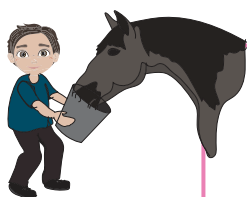
Indsæt de rigtige stedord i sætningerne:

Hesten Gorm står i _____ bås.

Rasmus har lånt Johans hest. Det er tredje gang, han låner _____ hest.

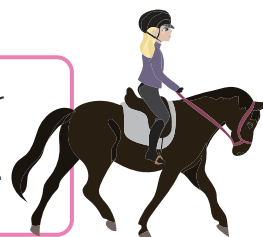

Johan er ansvarlig for Lottes hest. Han tager sig rigtig godt af _____ hest.

Lea trækker Mads rund på _____ hest.

Penelope er den hurtigste rytter i klubben. Hun er især god, når hun rider på _____ sorte hest.

DEL 7: BIORD

Biord er de ord i det danske sprog, der ikke som sådan tilhører andre ordklasser, men som er meget nødvendige for vores sætningsdannelser. Det er ord som **dengang, snart, lidt, kun, blot, ej, nemlig, ellers** og **altså**. Det er ord, vi ofte bruger i vores talesprog.

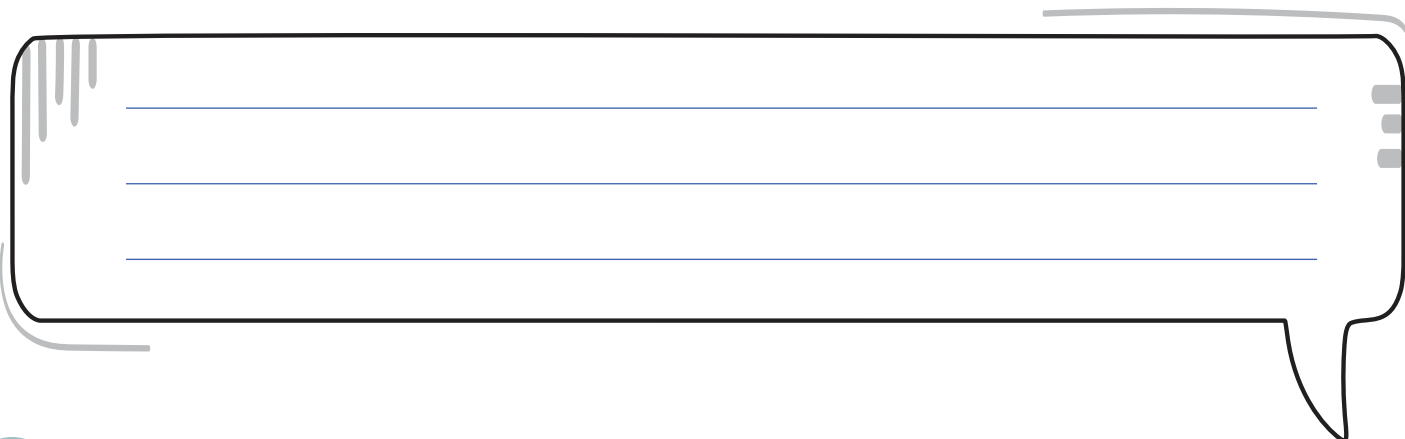
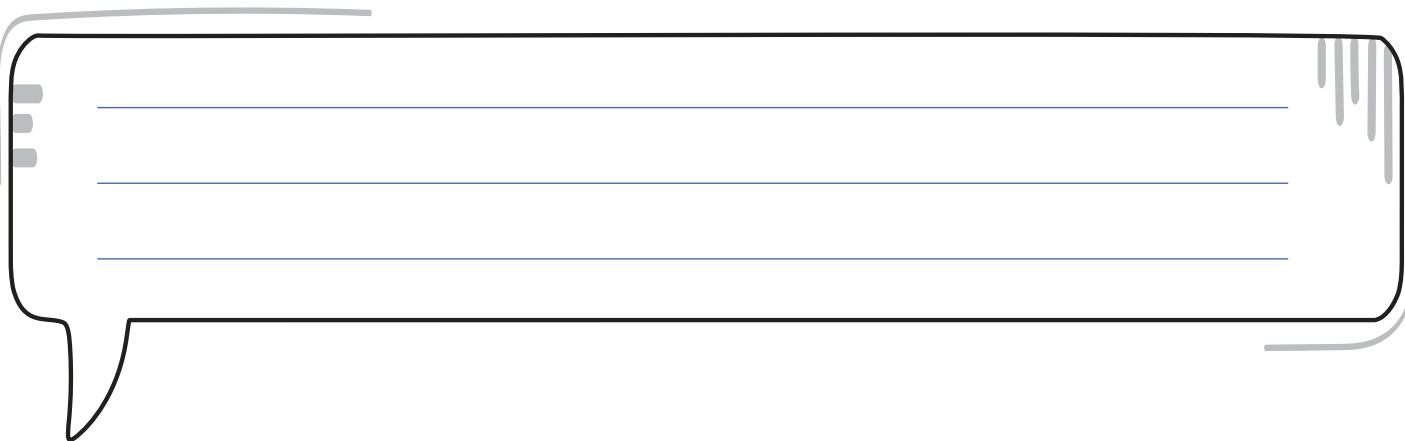
OPGAVE 1:

Sæt streg under biordene i sætningerne:

Christian og hans familie har aldrig været i på sommerferie udenfor Danmark. De holder altid ferie i deres sommerhus i Blokhus. "Det er nemlig bedst at være i Danmark om sommeren," påstår hans mor hårdnakket. Christian kunne dog godt tænke sig snart at opleve et andet land. Han forestiller sig, hvordan det mon ville være at sidde med en is på en varm sommerdag i Italien. "Heldigvis er der også en god isbutik i Blokhus," tænker Christian og kommer i tanke om dengang han fik en is med 5 kugler og guf ovenpå. Det var en temmelig stor is, og han kunne ikke spise det hele, så hans far spiste det, der var tilovers.

OPGAVE 2:

Skriv sætninger, hvor du bruger biord:

DEL 8: TALORD

Talord betegner et tal eller en mængde. Talord kan inddeles i mængdetal og ordenstal.

Mængdetal angiver et antal, fx en, fire, syvogtyve

Ordenstal angiver en rækkefølge, fx første, fjerde, syvogtyvende

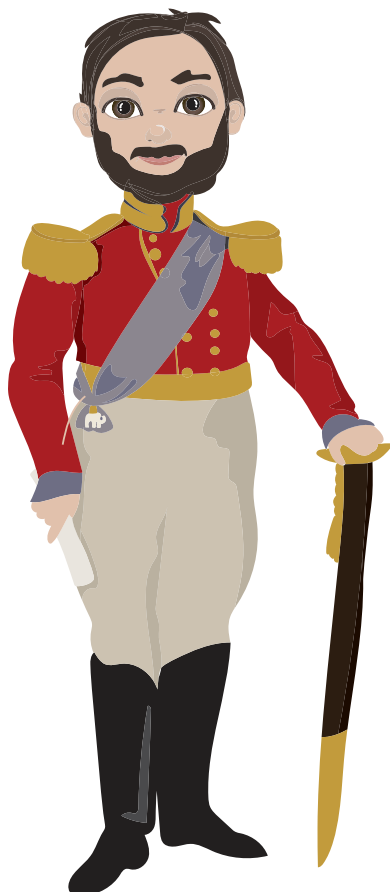
OPGAVE 1:

Skriv hvad disse mængdetal hedder med bogstaver:

28		19	
60		600	
171		334	
12		855	

OPGAVE 2:

Skriv hvad ordenstallene i disse dronninge- og kongenavne hedder med bogstaver:

Margrethe den 2.	
Frederik den 9.	
Christian den 10.	
Christian den 8.	
Erik den 7. af Pommern	
Valdemar den 4.	
Christoffer 1.	
Erik 5. Klipping	
Svend den 3.	

DEL 9: UDRÅBSORD

"Av for pokker!" Du kender det sikkert. Man får engang imellem brug for at råbe, sige lyde eller komme med et andet udråb. Vi bruger udråbsord, når vi skal udtrykke følelser (**av**), give et svar (**tjaaa**) eller en hilsen (**hej**). Nogle udråbsord er lydord, fx **shhhh** eller **åh**. Disse ord kan variere i stavemåde, fx kan en bil sige **wrooom**.

OPGAVE 1:

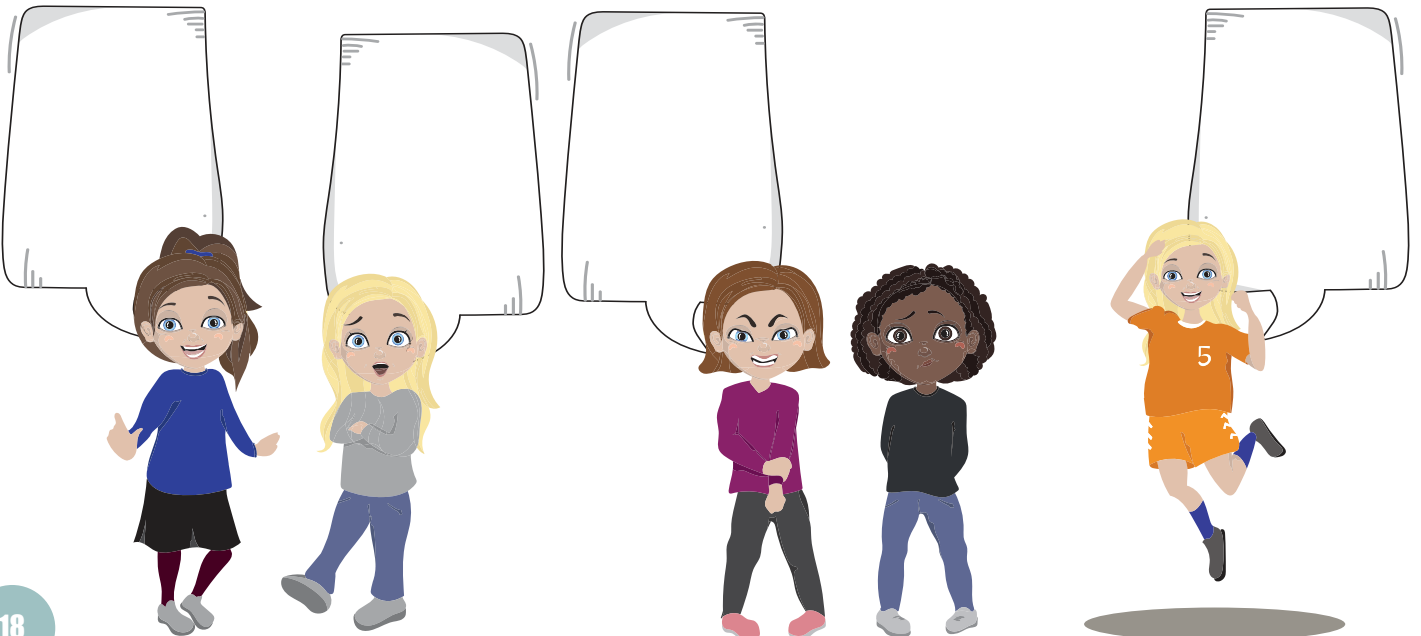
Skriv hvad disse dyr eller personer "siger":

Udråbsord er altid noget, vi siger (eller råber eller hvisker), og derfor indgår de som oftest i direkte tale:
"Hej," sagde manden. "Åh, er det dig?" svarede kvinden.

OPGAVE 2:

Indsæt en passende tekst med udråbsord i nedenstående talebobler:

TEST DIG SELV 1

Nu har du arbejdet med alle ordklasserne, men har du styr på dem? Hvilken ordklasse tilhører det understregede ord i hver sætning? Sæt kryds ved den rigtige ordklasse:

	navneord	udsagnsord	tillægsord	egennavne	forholdsord	stedord	biord	talord	udråbsord
Noah og <u>Naja</u> er søskende. De skal snart holde juleferie.									
I juleferien skal de besøge deres <u>bedsteforældre</u> .									
De bor i <u>Sønderjylland</u> , og hele familien skal med.									
De glæder sig. Det er <u>første</u> gang, de skal holde jul sammen.									
Hele familien skal <u>køre</u> fra Nordjylland til Sønderjylland i tog.									
Naja og Noah har købt mange <u>julegaver</u> sammen med deres far.									
Det har nok købt <u>femogtyve</u> gaver i alt.									
Til farfar har de købt en <u>varm</u> strikketrøje.									
Trøjen er blå, for det er <u>hans</u> yndlingsfarve.									
Pakkerne har de puttet i en stor kuffert, der skal med i toget.									
Det skal ikke have mad med, <u>for</u> det sørger farmor for.									
" <u>Åh</u> , bare der nu er nok and," siger mor. Det er hendes livret.									
Togturen går godt, og det er <u>hyggeligt</u> at være afsted.									
Naja har <u>sin</u> iPad med i toget.									
Hun lytter til musik og <u>spiller</u> spil.									
Noah sidder <u>overfor</u> Naja i toget. Han har taget en bog med.									
<u>Han</u> når at læse det meste af bogen, inden de er fremme.									
De har en dejlig juleaften. Naja vinder <u>mandelgaven</u> .									
" <u>Øv</u> ," tænker Noah. Han er lidt misundelig.									
Farfar <u>bliver</u> glad, da han åbner sig gave.									
Han smiler og udbryder: " <u>Wow</u> , den er flot."									
"Nu er det <u>altså</u> min tur til at åbne en pakke," siger Noah.									

FORVEKSLINGSORD / HOMOFONER

Homofoner er ord, der staves forskelligt, men har ens udtale. Vi kommer tit til at bytte om på ordene, når vi skal stave dem.

OPGAVE 1:

Sorter ordene nedenfor i de rigtige ordklasser.

vejr - vær - værd
ville - vilde
ryg - ryk
løj - løg

venner - vender - vænner
rygge - rykke
hjul - jul
tryk - tryg

Navneord	Udsagnsord	Tillægsord

OPGAVE 2:

Skriv en sætning med hvert ord.

værd _____

vær _____

vejr _____

løj _____

løg _____

TEST DIG SELV 2

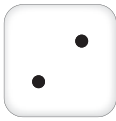

Nu har du arbejdet med alle ordklasserne, men har du styr på dem? Hvilken ordklasse tilhører det understregede ord i hver sætning? Sæt kryds ved den rigtige ordklasse:

	navneord	udsagnsord	tillægsord	egennavne	forholdsord	stedord	biord	talord	udråbsord
Det er Frederiks <u>første</u> skoledag.									
Han er lidt <u>nervøs</u> , for han skal starte på en ny skole.									
Frederik kender ingen børn i <u>den</u> nye klasse.									
Han skal skifte skole, fordi hans familie er flyttet <u>til</u> en ny by.									
Før boede de på Fyn, men nu er de flyttet til <u>Roskilde</u> .									
Frederik har ikke sovet så <u>godt</u> i nat, og hans mave rumler.									
Han forsøger at spise <u>lidt</u> morgenmad, men har ingen appetit.									
"Tag lidt juice," foreslår <u>hans</u> mor.									
Frederik tager en lille <u>tår</u> .									
Så går han ud for at pakke sin <u>skoletaske</u> .									
Han lægger sit penalhus i tasken og madpakken <u>ved siden af</u> .									
Han har igen bøger, han kan <u>tage</u> med.									
" <u>Farvel</u> ," råber far udefra badeværelset.									
Det er mor, der følger <u>ham</u> i skole.									
De ankommer <u>ti</u> minutter før, skolen starter.									
Frederik kigger op. " <u>Roskilde Byskole</u> " står der på skiltet.									
Skolen virker <u>enorm</u> .									
Frederik tænker, om han <u>mon</u> kan finde sit klasselokale.									
Den nye klasselærer <u>præsenterer</u> Frederik for de andre elever.									
De smiler og virker rare. Nu er han ikke <u>så</u> nervøs længere.									
Skoledagen suser afsted, og Frederik har en god <u>dag</u> .									
Han <u>glæder</u> sig allerede til i morgen.									

SKRIV EN FORTÆLLING

Du skal "indsamle" 20 ord til din fortælling. For at indsamle ét ord, skal du slå to gange med en terning. Første slag viser hvilken ordklasse, ordet skal tilhøre. Andet slag bestemmer hvilket bogstav, ordet skal starte med. Du skal selv finde på et ord, der matcher begge kriterier og notere det i skemaet nedenfor. I få tilfælde kan det være nødvendigt med omslag. Det er fx ikke muligt at finde et virkeligt talord, der starter med "y".

Terning						
Kast 1 Hvilken ordklasse skal ordet tilhøre?	navneord/ substantiver	talord/ numeraler	tillægsord/ adjektiver	egennavne/ proprier	udsagnsord/ verber	udråbsord
Kast 2 Hvilket bogstav skal ordet starte med?	e m å f	j ø k i	s b d o	a v p n	y r t æ	g l u h

ORD TIL MIN FORTÆLLING:

navneord/ substantiver	talord/ numeraler	tillægsord/ adjektiver	egennavne/ proprier	udsagnsord/ verber	udråbsord

Så er der styr på
ordklasserne!

Godt gået!

NAVNEORD
Substantiver

EGENNAVNE
Proprier

TILLÆGSORD
Adjektiver

UDSAGNSORD
Verber

STEDORD
Pronominer

BIORD
Adverbier

FORHOLDSORD
Præpositioner

UDRÅBSORD

TALORD
Numeralier